

L'UMANESIMO LATINO IN UNGHERIA

UN CONVEGNO A BUDAPEST

A LATIN HUMANIZMUS MAGYARORSZÁGON

KONFERENCIA BUDAPESTEN

L'Ungheria è stata il primo paese europeo ad accogliere la cultura umanistica e rinascimentale italiana, che qui raggiunse l'apice del suo splendore all'epoca dell'ultimo grande re nazionale magiaro, Mattia Corvino, e di sua moglie Beatrice d'Aragona.

Tuttavia, l'umanesimo era sbocciato in Ungheria già ai tempi degli Angiò e di Sigismondo di Lussemburgo, anche se i suoi primi germi possono essere addirittura rintracciati nella letteratura ungherese in lingua latina dell'XI e XII secolo. Il primo vero e proprio approccio degli ungheresi con l'umanesimo italiano si ebbe invece durante il viaggio in Italia di Sigismondo di Lussemburgo nel 1413 e il concilio di Costanza che ne seguì negli anni 1414-18. Il viaggio di Sigismondo in Italia e il concilio di Costanza furono appunto di fondamentale importanza ai fini del consolidamento dei rapporti culturali italomagiarì, in quanto che molti ungheresi del seguito regio vennero allora in contatto con insigni rappresentanti dell'umanesimo italiano (Poggio Bracciolini, Leonardo Bruni, Antonio Loschi, Pier Paolo Vergerio, ecc.). Anzi alcuni di questi umanisti, come il Vergerio, si trapiantarono in Ungheria, dando avvio alla stagione più felice dell'umanesimo magiaro, che, come detto, culminò alla splendida corte di Mattia Corvino.

Di umanismo latino in Ungheria dai primordi al XVIII secolo si parlerà nel corso del convegno internazionale di studi "L'Umanesimo latino in Ungheria", che l'Istituto Italiano di Cultura di Budapest ospiterà il 18 aprile 2005. Il Convegno, promosso dalla Fondazione Cassamarca di Treviso, è organizzato, oltreché dall'Istituto medesimo, dall'Associazione Culturale Italoungherese del Friuli Venezia Giulia "Pier Paolo Vergerio" e dall'EFASCE di Pordenone (Ente Friulano Assistenza Sociale Culturale Emigranti Pordenonesi Nel Mondo), in collaborazione con l'Istituto di Studi letterari dell'Accademia Ungherese delle Scienze (Sezione di Studi rinascimentali) e la Società Neolatina d'Ungheria "Hungaria Latina". Verranno trattati temi molteplici e interessanti come i rapporti personali di Pier Paolo Vergerio in Ungheria (Klára Pajorin), quelli tra Giano Pannonio e il papa Paolo II (Ágnes Szalay Ritókné), la metafora "medicus-Medicus" nel "De doctrina promiscua" di Galeotto Marzio (Enikő Békés), l'arrivo della commedia di Plauto in Ungheria (István Puskás), le opere storiografiche di Antonio Veranzio (József Bessenyei), la storia di Anna Kendi nella poesia e nella didassi (Amedeo Di Francesco), il "Florus Hungaricus" e la coscienza nazionale protestante nel Seicento (László Havas). E, sempre con riferimento all'Ungheria, si parlerà anche di letture e biblioteche nel XV secolo (György Domokos), della storiografia rinascimentale (Sándor Bene), della poesia neolatina nel Settecento (László Szőrényi). Questa ampia ma puntuale panoramica sull'umanesimo latino, che sarà introdotta da un profilo storico del periodo degli esordi della cultura umanistica in Ungheria (Adriano Papo), si concluderà con un contributo dell'accademico Béla Kőpeczi sulle Commissioni di Ferenc Rákóczi II.

Alla fine di questa giornata di studio, che si preannuncia molto intensa e proficua, un concerto di musica antica, eseguito dal gruppo "Concentus Consort" di Budapest, ci riporterà virtualmente indietro nel tempo, allietandoci con la suggestione di delicate melodie rinascimentali.

Az itáliai eredetű humanista és reneszánsz kultúra befo-gadása Magyarországon jóval korábban vált érzékelhetővé Európa többi országaihoz képest.

A humanizmus Magyarországon már az Anjou-ház és Zsigmond király uralkodása idején kezdődött, de gyökerei már a XI. és a XII. századi latin nyelvű magyar irodalomban is felfedezhetőek. Azonban a magyarok első közvetlen találkozása az olaszországi humanizmussal Zsigmond király 1413. évi itáliai utazására, majd az azt követő konstanzi zsinat (1414-1418) éveire tehető. Ez a két történelmi erejű esemény alapvető volt az olasz-magyar kulturális kapcsolat alakulásában, hisz a szép számú királyi kíséret tagjai számára lehetőséget nyújtott az olasz humanizmus jeles képviselőivel (Poggio Bracciolini, Leonardo Bruni, Antonio Loschi, Pier Paolo Vergerio, stb.) való megismerkedésre. Ráadásul néhány olasz humanista, mint például Pier Paolo Vergerio, le is telepedett Magyarországra, s ösztönző hatásával hozzájárult a magyar szellemi élet megtermékenyítéséhez, amely Mátyás király idején érte el fénykorát.

Az Olasz Kultúrintézetben a 2005. április 18-i nemzetközi tanácskozás a magyarországi latin humanizmus kezdetétől a XVIII. századig tartó periódust taglalja.

A kongresszus szervezői a Trevisói Cassamarca Alapítvány, a Budapesti Olasz Kultúrintézet, a Friuli Venezia Giulia-i olasz-magyar Kulturális „Pier Paolo Vergerio” Társaság és a Pordenonei EFASCE. A szervezésben együttműködött az MTA Irodalomtudományi Intézetének Reneszánsz Osztálya és a Debreceni „Hungaria Latina” Társaság.

Az előadások több érdekes témát érintenek: Pier Paolo Vergerio személyes kapcsolatai Magyarországon (Pajorin Klára), Janus Pannonius és II. Pál pápa (Ritókné Szalay Ágnes), a medicus-Medicus metafora Galeotto Marzio De doctrina promiscua című művében (Békés Enikő), Plautus és a latin komédia Magyarországon (Puskás István), Verancsics Antal történelmi művei (Bessenyei József), Kendi Anna története: költészet és didassi (Amedeo Di Francesco), a „Florus Hungaricus” és a protesztáns nemzeti öntudat a XVII. század folyamán (Havas László), továbbá könyvtárak és olvasmányok a XV. században (Domokos György), a reneszánsz történetírás (Bene Sándor), az újlatin költészet az 1700-as években (Szőrényi László). Az a több évszázadot felölelő panorámá a magyarországi humanizmus előtörténetével kezdődik (Adriano Papo) és Kőpeczi Béla akadémikus II. Rákóczi Ferenc Vallomásait elemző előadásával ér véget.

A tanácskozás a budapesti Concentus Consort előadásában hallható reneszánsz zenei koncerttel zárul.

Adriano Papo

Adriano Papo